

ПАКТ РІББЕНТРОПА-МОЛОТОВА. ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКИЙ ДОГОВІР

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Автором досліджено причини укладення договору 29 серпня 1939 року, наслідки для обох країн, психологічна основа.

Ключові слова: Пакт Ріббентропа-Молотова, радянська політика, сфери впливу.

Abstract

The author investigated the causes of the contract Aug. 29, 1939, the consequences for both countries, and psychological basis.

Keywords: Molotov-Ribbentrop Pact, the Soviet policy, sphere of influence.

Минуло вже 78 років назад як було укладено радянсько-німецький договір про ненапад. Пакт про ненапад, який німецький рейх і Радянський Союз в кінці серпня 1939 року, відіграв головну роль на початку Другої світової війни: він проклав шлях для німецького вторгнення в Польщі 1 вересня 1939 р. Міністр закордонних справ СРСР В'ячеслав Молотов на 23 серпня 1939 року та міністр закордонних справ Йоахім фон Ріббентроп у Москві підписали німецько-радянський пакт про ненапад у ніч з 23 по 24 серпня 1939 р. Договір повинен був мати далекосяжні наслідки для всієї Європи. Міністр закордонних справ Йоахім фон Ріббентроп і В'ячеслав Молотов погодилися у взаємній нейтральності, якщо одна зі сторін потрапляють в збройні конфлікти. Однією з особливостей договору, було також визначено з обох сторін нейтралітету, що агресія не повинна виходити від держав, що підписали. Але перш за все, секретний протокол, договір представляв лише російські і німецькі сфери інтересів щодо поділу країн Балтії і Польщі. З укладенням договору, який став відомий як пакт Гітлера-Сталіна в історії, були створені умови для німецького вторгнення в Польщу 1 вересня 1939 року.

Англія і Франція в даний час почали досліджувати можливий пакт з Радянським Союзом проти Гітлера. Але переговори про створення «Великого Альянсу» проти Гітлера не вдалися, тому, що Сталін наполіг на перехід Радянських військ в Польщу. Сам польський уряд побоювався окупації оскільки, побоювались, що один раз потрапивши на польську територію, радянська армія не покине її ніколи. В той час, як Британія та Франція відмовили Радянському Союзу в захисті на суверенітет сусідніх країн, Німеччина подібних обмежень не вимагала. 19 серпня 1939 року було підписано Німецько-Радянський торговельний договір. У той же день, через посла Німеччини у СРСР, Сталін отримав гарантії підписання Німеччиною таємного додаткового протоколу, за яким визнавалися би радянські зони впливу на половину Польщі (кордон мав проходити вздовж Вісли), Латвію, Естонію, Фінляндію та Бессарабію. За вказівкою Ріббентропа А. Гітлер зазначив, що Німеччина готова «йти назустріч усім побажанням Радянського уряду». Під час засідання військових місій СРСР, Великої Британії і Франції 21 серпня (що відбувалося від 11 години ранку до 17 години 25 хвилин) Й. Сталін отримав особисте звернення канцлера Німеччини А. Гітлера (о 15 годині) і відразу ж відповів на нього (о 17 годині). У своїй відповіді Сталін повідомив про згоду Радянського уряду прийняти Ріббентропа 23 серпня. 24 серпня був підписаний договір про ненапад (датований 23 серпня), яким сторони брали на себе зобов'язання: погоджувати спільні дії; нейтральність у випадку війни однієї зі сторін проти сторонніх держав; не приєднуватись до союзів, які прямо чи непрямо скеровані проти однієї зі сторін. Що важливіше, до договору додавався таємний протокол, який став відомим лише після поразки Німеччини в 1945 році. Цим протоколом визначались радянські та німецькі «сфери впливу» в Північній та Східній Європі. Протокол складався з короткої преамбули і наступних чотирьох пунктів: У випадку територіально-політичної перебудови областей, які входять до складу Прибалтійських держав (Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва), північний кордон Литви одночасно є межею сфер інтересів Німеччини і СРСР. При цьому інтереси Литви щодо Віленської області

визнаються обома сторонами. У випадку територіально-політичної перебудови областей, які входять до складу Польської держави, межа сфер інтересів Німеччини і СРСР буде приблизно проходити по лінії рік Нарви, Вісли і Сяну. Питання, чи є у взаємних інтересах бажаним збереження незалежної Польської держави і якими будуть кордони цієї держави, може бути остаточно з'ясованим лише протягом подальшого політичного розвитку. Стосовно Південно-Східної Європи з радянської сторони підкреслюється зацікавленість СРСР у Бессарабії. З німецької сторони заявляється про її повну політичну незацікавленість у цих областях. Цей протокол зберігатиметься обома сторонами в суворій таємниці. На півночі Фінляндія, Естонія та Латвія відходили до радянської сфери впливу. Польща мала бути поділена у випадку «політичної реконфігурації» — території на схід від річок Пізи, Нарви, Вісли і Сяну потрапили до Радянського Союзу, а західна частина — Німеччині. Литва, яка прилягала до Східної Пруссії, мала потрапити до німецької сфери впливу, але другим секретним протоколом у вересні 1939 було віддано більшу частину Литви до Радянського Союзу. Згідно з секретним протоколом, до Литви повинно було бути приєднане етнічне польське місто Вільнюс, яке належало Польщі протягом міжвоєнного періоду в результаті литовсько-польської війни 1920 року. Іншим пунктом договору Німеччина брала зобов'язання не втручатись в дії Радянського Союзу проти Бессарабії, яка в той час належала Румунії; внаслідок чого Бессарабія була приєднана до Молдавської РСР, а згодом Молдавської РСР.

Гітлерівський режим використовував договір про ненапад для угод з іншими країнами з моменту захоплення влади. Для нацистів, ці контракти були лише засобом, щоб обдурити весь світ, тому що війна вже давно вирішила для фіурера, які ж речі важливі. А сам договір здивував цілий світ, адже об'єднувалися дві найбільш сильні ідеологічні держави. Хоча це об'єднання, на мою думку, не робило їх близькими друзями, скоріше ці дві держави виступали скоріше як хижакі, і, в принципі, намагалися скористатися тією ситуацією врегулювання, яка виникла в Європі після першої Світової війни та тріщала по всіх швах, адже Франція і Великобританія проявили свою дивовижну байдужість по відношенню до сусідніх країн, чия безпека вони гарантували.

Це, безумовно, змова між нацистською Німеччиною і Радянським Союзом. Ясна річ, що Гітлер чудово розумів, що нічого з цього договору не буде, тому що вони нападуть зрештою на Радянський Союз, і звичайно, всі ці обіцяні території стануть німецькими. Це була приманка, і Радянський Союз на цю приманку пішов. Якби Радянський Союз відмовив (це звичайно все області умовного способу, чого історія недолюблює) найімовірніше, війна почалася б набагато раніше, і очевидно наслідки нашій країні наслідки могли бути ще гірше. Єдина позитивна нотка у цьому договорі була лише для України. Вперше за довгі століття розлук, усі українські землі були об'єднанні під однією державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дюков А. Р. «Пакт Молотова-Риббентропа» в вопросах и ответах / А. Р. Дюков. — М.: Фонд «Историческая память» 2009. — 176 с.
2. 75 Jahre Hitler-Stalin-Pakt – Deutschlands verzerrter Blick. Gespräch mit dem Historiker Stefan Troebst // Süddeutsche Zeitung. — 23.08.2014. Режим доступу: <http://www.sueddeutsche.de/politik/jahre-hitler-stalin-pakt-deutschlands-verzerrter-blick-1.2097705>
3. Der Hitler-Stalin-Pakt von August 1939 (Ribbentrop-Molotow-Pakt) // Histoproblog – Geschichte macht Schule. — 2013. — Dezember 27. Режим доступу: <https://histoproblog.org/2013/12/27/der-hitler-stalin-pakt-von-august-1939-ribbentrop-molotow-pakt/>.
4. Мартиросян А.Б. Накануне 23 августа 1939 г. Режим доступу: <https://www.livelib.ru/book/1000324345-nakanune-23-avgusta-1939-g-martirosyan-a-b>

Шабанова Вікторія Євгенівна, студентка групи ТЗД-16(б) Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: S_VIKTORIIA16.vin@mail.ru

Shabanova Viktoria, student group TZD-16 (b) of Vinnytsia National Technical University, m. Vinnytsya, e-mail: S_VIKTORIIA16.vin@mail.ru

Науковий керівник: **Годлевська Валентина Юрївна**, д.і.н., проф. кафедри суспільно-політичних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Supervisor: **Hodlevska Valentyna**, doctor of historical Sciences, Professor, Department of political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia